

De wereld aan de wand

Lowie Brink en Lucie Holl – De wereld aan de wand. De geschiedenis van de Nederlandse schoolwandkaarten. Uitgeverij Waanders, Zwolle 2010. Formaat 23,5x 25,5 cm, 192 pp, 120 illustraties, ISBN 9789040077128, prijs € 29,50.

De auteurs publiceren al vanaf 2002 over wandkaarten op hun eigen website wereldaandewand.nl en in vaktijdschriften zoals Geo-Info. Die artikelen zijn voor het eerst door hen zelf gebundeld en uitgeprint in 'De wereld tussen twee stokken' (eigen beheer, antiquariaat De wereld aan de wand, Nijmegen 2005, met een CD). Datzelfde materiaal is nu, uitgebreid met drie nieuwe hoofdstukken, verschenen in een nieuwe door Waanders uitgegeven gedrukte bundel met fraaie kleurenillustraties.

Wandkaarten behoren tot de fraaiste vormen van toegepaste grafiek, waarbij hoge eisen worden gesteld aan de leesbaarheid en dus aan de generalisatie en het gecreëerde contrast. De beloning voor een goed uitgevoerde kaart is een wereldbeeld of een beeld van het eigen land dat de leerlingen hun hele leven bijblijft. Maar als objecten blijven wandkaarten de stiefkinderen van elke kaartverzameling en het is een geweldige verdienste van de schrijvers dat ze zoveel meer aandacht voor dit bijzondere kartografische genre hebben weten te genereren.

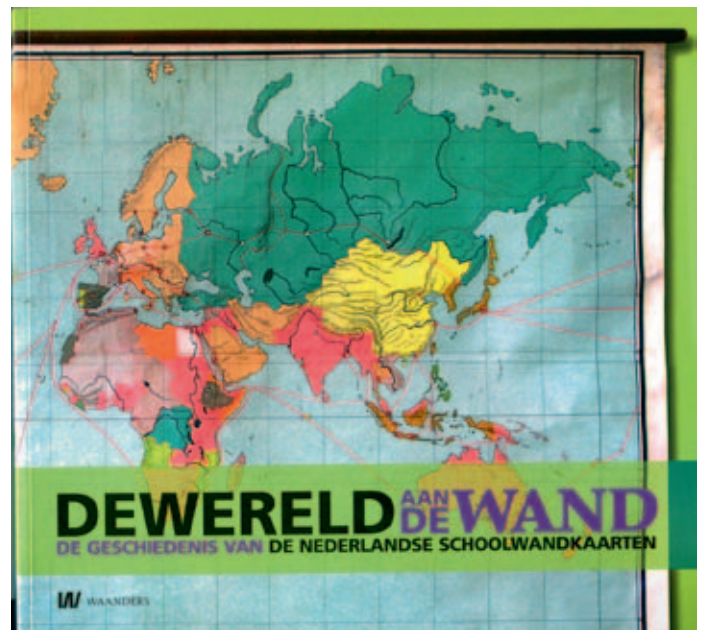
Het eerste hoofdstuk, zo'n 50 pagina's, schept het kader voor het boek. Het gaat in op de algemene ontwikkelingen die aanvankelijk tot blinde kaarten leiden, later ook tot enkele thematische, maar vooral op geografische overzichtskaarten uitkomen. In de loop van de tijd worden de Nederlandse wandkaarten professioneler, zowel qua reliëfvoorstelling, actualisering, leesbaarheid en afwerking, om in de jaren 60 van de vorige eeuw langzaam ten onder te gaan door veranderingen in het aardrijkskundeonderwijs die minder aandacht voor de topografie en meer voor thematische verschijnselen vergen. Door het feit dat er een aantal afzonderlijke arti-

kelen gebundeld is, aaneen gesmeed door het eerste overzichtshoofdstuk, zijn er wellicht enkele aspecten van dit kartografisch genre die tussen wal en schip vallen, zoals de productiewijze, prijsstelling, oplages en vooral ook de inhoud en het gebruik van deze kaarten. Waar de aandacht wél naar uitgaat is vooral de achtergrond van de auteurs, en de geschiedenis van de productie.

De volgende artikelen zijn opgenomen: de aardrijkskundige wandkaarten van Wolters en Noordhoff, R.Bos als vergeten vernieuwer van het aardrijkskunde onderwijs rond 1900, de gedreven schoolkartograaf K.Zeeman, de aardrijkskundige wandkaarten van Thieme, de schoolkaart van Insulinde van R.Schuiling (1898), de schoolwandkaarten van Nederland van Beekman (1888) en Blink (1894), de geologische wandkaart van Noord-Holland van W.Kloeke, de schoolwandkaart van Nederland van frater Rafael, reliëfweergave op schoolwandkaarten rond 1900, de schoolwandkaart-experimenten van uitgeverij Ten Brink, de methode Bakker en Rusch van uitgeverij Dijkstra, en Van Luyn's schoolwandkaart van katholiek Nederland. In drie bijlagen wordt het overzicht van de wandkaarten van Noordhoff, Wolters en Thieme gegeven.

Als er al iets mist dan komt dat mede doordat Lowie Brink naast dit verhalende wandkaartenboek in 2007/2008 ook een bibliografie van wandkaarten heeft vervaardigd, de Bibliografie en foto-overzicht van de Nederlandse schoolwandkaarten (1801-1975) met afbeeldingen en beschrijvingen van zo'n 700 verschillende Neder-

landse wandkaarten. In het voorwoord staat een aantal redenen vermeld waarom schoolwandkaarten zo weinig belangstelling zouden krijgen. De belangrijkste is dat ze vooral in de periode 1850-1960 uitkomen, en daardoor nog nauwelijks door de historische kartografie onderzocht zijn, die pas recentelijk ook naar de 19e eeuw kijkt, terwijl de wandkaartenproductie eigenlijk

al voorbij was toen het Kartografisch Tijdschrift begon te verschijnen. Er valt dus een boel in te halen en dit boek vormt daar een prima aanzet voor. De verschillende hoofdstukken, zoals het verslag van de 'wedstrijd' tussen Beekman en Blink, of de concurrentie tussen Wolters en Noordhoff, het door een bombardement uitgeschakeld worden van Thieme als geduchte concurrent van de vorige twee, zijn boeiend geschreven, en goed geïllustreerd waardoor men een uitstekend idee krijgt van wat er zoal op dit gebied is uitgekomen en wat er aan af te lezen is, zowel over het afgebeelde gebied, de auteurs en de contemporaine onderwijsinzichten. ♥

Ferjan Ormeling